

AJUTISE TÖÖTAMISE MÕJU TÖÖTUNA ARVELOLIJATE TÖÖTURUKÄITUMISELE JA MAJANDUSLIKULE TOIMETULEKULE

Tellitava uurimisprojekti tehniline kirjeldus

Uurimisprojekti tellija andmed

Organisatsiooni nimi
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Postiaadress (tänav, maja, linn, postindeks)
Suur-Ameerika 1, Tallinn 10122
Organisatsiooni esindusõiguslik isik (nimi, ametikoht, e-posti aadress, telefonid)
Ahti Kuningas, kantsler, ahti.kuningas@mkm.ee , tel. 625 6468
Projektikonkursi kontaktisikud (nimi, ametikoht, e-posti aadress, telefonid)
Ingrid Erm-Eks, töötushüvitiste ja tööturutoetuste juht, ingrid.erm-eks@mkm.ee , tel. 5913 7380

Alusuuringu andmed

Uuringu pealkiri
Ajutise töötamise mõju töötuna arvelolijate tööturukäitumisele ja majanduslikule toimetulekule.
Eelnevad sarnasel teemal tehtud või käimasolevad / käivituvad uuringud (Eestis või välismaal, kui asjakohane)
2023. a valmis Eesti Töötukassa (edaspidi ka töötukassa) ja Tartu Ülikooli infotehnoloogia mõju-uuringute keskuse ehk CITIS-e koostöös uuring ajutine töötamine töötuna arveloleku ajal.
Uuring annab ülevaate registreeritud töötute ajutisest töötamisest perioodil 01.09.2020-31.08.2022 ning ajutist tööd teinud töötute karakteristikutest võrdluses teiste registreeritud töötutega. Täiendavalt töötas CITIS välja mudelid, mis analüüsivad ajutise töötamise mõju hõivesse liikumisele ja palgale. Tellitava uuringu puhul on tegemist eelneva ajutise töötamise uuringu jätkuprojektiga. Teema on uudne, kuivõrd varem ei ole Eestis uuritud, kas nn tööampsud täidavad neile pandud eesmäärke, rääkimata ettepanekute tegemisest olemasoleva regulatsiooni täiustamiseks. Uuringu läbiviimise osas on suur avalik huvi, kuivõrd uuringu tulemustest on kasu lisaks tellijale ka paljudele teistele sihtgruppidele. Uuringu tulemusena saavad tööandjad teavet mis võimaldab neil tulevikus paremini kaasata ajutist tööjõudu. Eesti Töötukassa, sotsiaalteadlased ja laiemalt kogu Eesti ühiskond saab uuringust teavet, kuidas mõjutab töötuse ajal ajutise töötamise võimaldamine hõivesse jõudmist. Uuringule toetudes on edaspidi võimalik läbi viia täiendavaid akadeemilisi uuringuid. Tööturul aktiivsed ning mitteaktiivsed inimesed saavad uuringu tulemusi analüüsides paremini hinnata ja vajadusel teadlikult suunata enda tööturukäitumist. Täpsemalt on võimalik avaliku huvi kohta lugeda tehnilise kirjelduse alapeatükist „Kuidas on projektist tulenev kasu laiem kui üksnes hankija enda tegevuse läbiviimiseks“.
Uuringu seotus A. ministeeriumi prioriteetsete ülesannetega (tööplaaniga) ning B. läbivald oluliste teemadega .
Uuring on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 2023. aasta tööplaanis.
Probleemi või olukorra kirjeldus
Statistikaameti andmetel ¹ elas 2020. a veidi alla poole (43%) töötutest suhtelises vaesuses ja 11,1% absoluutses vaesuses. Samas elas püsiva töökohaga inimestest suhtelises vaesuses 10% ja absoluutses vaesuses 1,6%. Olemasolevad töötushüvitised ei kindlusta inimesele majanduslikku toimetulekut töötamise ajal, töötuskindlustushüvitise miinimumsuurus ja töötutoetus on liiga madalad, et hoida inimesi vaesusesse sattumast. Võrreldes Euroopa Liidu keskmisega on Eestis töötushüvitiste asendusmäärad madalad. 20. mai 2020. a tegi Euroopa Komisjon Eestile riigipõhise soovitusel tösta töötushüvitiste saajate sotsiaalset kaitset ² .

¹ https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_sotsiaalne-terjutus-laekeni-indikaatorid_vaesus-ja-ebaverdsus/LES02 (vaadatud 27.07.2023).

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1591720698631&uri=CELEX%3A52020DC0506> (vaadatud 27.07.2023).

Septembrist 2020.a jõustunud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse³ muudatusega loodi töötuna registreeritud inimestele võimalus põhitöö otsimise kõrvalt teha ka ajutist tööd (ehk tööampse) ilma, et nende töötuna arvelolek töötamise tõttu lõppeks. Enne seda töötuna arvelolek lõpetati, kui töötu sai tööle kasvõi mõneks tunniks, sõltumata tema töötamise koormusest ja saadavast tötötasust.

Ajutise töötamise regulatsiooni peamised eesmärgid:

1. parandada töötute sotsiaalsed kaitset;
2. kiirendada töötute hõivesse liikumist;
3. muuta ajutine töötamine töötuna arveloleku ajal paindlikumaks.

Ajutise töötamise võimaldamisega ei muudetud töötuna arvelevõtmise tingimusi ja töötuna saab ennast registreerida inimene, kes ei tööta.

Mida pikemalt inimene tööturult eemal viibib, seda nõrgem on tema side tööturuga, vähenevad oskused ning tööharjumus. Selline olukord võib pikendada töötuse kestust ja kokkuvõttes suurendada töötust, sealhulgas pikaajalist töötust⁴. Ajutine töötamine võimaldab töö otsijatel uue põhitöö leidmiseni olla erialaselt aktiivne ning hoida seeläbi tugevamat sidet tööturuga.

Väikeste töötuste tegemine muudeti lihtsamaks ja riskivabamaks. Seda eeldusel, et inimene töötukassaga oma töö kestuse ja mahu eelnevalt läbi räägib. Selleks, et vähendada hõivest töötusesse liikumist ning suurendada töötusest täishõivesse liikumist, on piiratud lubatud töise tulu saamise aeg ja suurus.

Ajutine töötamine töötuna arveloleku ajal on lubatud järgmistel tööturuteenuste ja -toetuste seaduses toodud tingimustel:

- töösuhe kestvusega kuni kaheksa päeva;
- lubatud töötamise päevade arv kuus on kaheksa (ühe kuu kohta võib sõlmida nt ühe kaheksapäevase lepingu või ka nt kaheksa ühepäevast lepingut);
- töötamise liik: tööleping, töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõiguslik leping või avalikus teenistuses olek;
- makstav brutotasu ühes kalendrikuus kokku ja iga ühekordse töötamise eest ei tohi ületada 40% käesoleva aasta töötasu alammäärast;
- ajutist tööd võib töötuna arveloleku ajal teha kokku kuni 12 kalendrikuul 24 kuu jooksul⁵.

Uurimisülesanded või küsimused

Tellitav rakendusuring täiendab töötukassa ning CITIS-e koostöös valminud uuringut. Uuringu eesmärk on teada saada, milline on tööampsude mõju töötute tööturukäitumisele ning analüüsida, kas meetme (tööturuteenuste ja -toetuste seadus ehk TTTS § 4²) mõju töötute tööturukäitumisele on kooskõlas ajutise töötamise regulatsiooni eelnõu seletuskirjas püstitatud hüpoteesidega. Uuringu tulemusena ilmneb, kas ajutise töötamise võimaldamine on omanud ootuspärast ning positiivset mõju töötute sotsiaalkaitsele, tööhõivesse liikumisele ning tööhõives püsimisele. **Pakkujal tuleb analüüsida meetme (TTTS § 4²) mõjusid ja tulemuslikkust perioodil 1. september 2020 kuni 31. august 2022 ning esitada ettepanekud meetme tõhustamiseks.** Uuring peab tegema ettepanekuid meetme tulemuslikkuse tõstmiseks sünteesides omavahel töötukassa ja CITIS-e uuringust saadud teadmist pakkuja enda hangitava teadmisega. Uuring peab sisaldama viiteid akadeemilistele allikatele. Kui ajutise töötamise regulatsiooni püstitatud eesmärgid ei ole saavutatud, siis tuleb uuringus välja tuua, kas see võib tuleneda vigadest poliitika kujundamisel (regulatsiooni puudused) või selle rakendamisest, ning teha ettepanekud ajutise töötamise põhimõtete muutmiseks.

Uuringu sihtrühmaks on inimesed, kes on töötuna arveloleku ajal TTTS § 4² mõistes ajutiselt töötanud. Võrdlusgrupiks on inimesed, kes ei ole töötuna arveloleku ajal TTTS § 4² mõistes ajutiselt töötanud.

³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/10807200004> (vaadatud 27.07.2023).

⁴ Vörk, A., Paulus, A. (2006). *Eesti sotsiaaltoetuste ja maksude mõju inimeste tööjõupakkumise stiimulitele*. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

⁵ Igast ajutisest töötamisest vaadatakse tagasi 24 kuud, kuid mitte kaugemale kui 1. september 2020. Loetakse kokku kõik kuud, kus on arvelolek + ajutine töötamine.

Pakkujal tuleb lähtudes oma visioonist esitada täiendavaid põhjendatud ettepanekuid ülevaates esitatavate võimalike lõigete osas, mida Eesti Töötukassa ja CITIS-e uuring ja alltoodud loetelu ei sisalda, kuid mis on vajalikud uuringu eesmärkide saavutamiseks. Tellija hinnangul peab uuring vastama vähemalt alltoodud uurimisküsimustele. Lõplikud uurimisküsimused lepitakse kokku Eesti Töötukassa ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga pärast lepingu sõlmimist.

Täpsemad uurimisülesanded on järgmised:

I uurimisülesanne: EESTI TÖÖTUKASSA JA CITIS-E UURINGUT TÄIENDAV UURING NING KVALITATIIVANALÜÜS KOLME SIHTRÜHMAGA:

- (1) AJUTIST TÖÖD TEINUD TÖÖTUD;
(2) VÕRDLUSGRUPIGA NING
(3) TÖÖANDJATEGA.**

Eesti Töötukassa ja CITIS-e uuringu täiendamiseks tuleb sõltuvalt uurimisküsimustest analüüsida asjakohaseid (registri)andmeid ning sõltuvalt uurimisküsimusest võib olla vajalik täiendavalt analüüsida ka Eesti Töötukassa andmeid.

Kvalitatiivanalüüsi teostamisel tuleb viia läbi poolstruktureeritud intervjuud, mis aitavad sügavamalt mõista erinevate osapoolte kogemusi ning hinnata süsteemi kitsaskohti. Intervjueerida tuleb vähemalt kolme sihtrühma: (1) tööampse teinud töötuid, kellest vähemalt 4 inimest on teinud tööampse sama tööandja juures, kus enne töötuna arvelolekut töötati ning vähemalt 4 inimest, kes on teinud tööampsu, aga pole selle eest tasu saanud; (2) võrdlusrühma (tööampse mitte teinud töötuid) ning (3) tööandjaid, kellest vähemalt pooled on tööampse sihtrühmale pakkunud.

1. Kas ja mil määral on töötuna arveloleku ajal ajutiste töötamiste arv kuude lõikes kooskõlas üldise lühiajalise töötamisega (VÕS lepingutega) tööturul?
2. Kui paljud juhtimis- või kontrollorgani liikmetest teevad tööampse oma ettevõttes?
3. Kui palju on ajutiseks töötamiseks sõlmitud tasuta lepinguid (inimene tegi tööd, kuid tasu ei saanud)? Kas tasuta lepingute alusel töötamine on levinum kindlates ameti valdkondades? Kuidas jagunevad tasuta ajutiselt töötanud töötud maakondade, soo ja haridustaseme lõikes? Kas esmakordsele tasuta ajutistele töötamisele järgneb ka tasuta ajutine töötamine teistes valdkondades?
4. Milline on registreeritud töötute (*edaspidi töötute*) valmisolek ja huvi tööampse teha?
  - 4.1. Milline on töötute teadlikkus tööampsude tegemise võimalusest ja töötuna arvel oleku ajal töötamise tingimustest?
  - 4.2. Uuringust nähtus, et ajutist tööd teevad enam noorematesse vanuserühmadesse kuuluvad naised, samuti enam kõrgharidusega inimesed. Millistel põhjustel tööampse ei tehta?
  - 4.3. Uuringust nähtus, et pärast seadusemuudatust on töötuna arveloleku kestus pikenenud. Milline oli töötuse perioodil sihtrühma üldine aktiivsus tööle kandideerimisel võrreldes võrdlusgrupiga? Kas ja milline on ajutist tööd teinud registreeritud töötute motivatsioon tööd leida võrreldes võrdlusgrupiga? Kas ja mil määral pärssis tööampsude tegemine sihtrühma tööle kandideerimist?
5. Kuidas hindavad tööampse teinud töötud saadud kogemust ning sellega kaasnevat protsessi?
  - 5.1. Mis motiveerib tööampse tegema? Millised on tööampsust saadavad hüved inimese jaoks?
  - 5.2. Kuivõrd on tööampse teinud töötud olnud ise aktiivsed tööampsude otsimisel ning mil määral on neid suunatud töötukassa kaudu?
  - 5.3. Kas tööampse teinud töötud leidsid tööampsu lihtsalt/ soovitud aja jooksul/ eelistatud valdkonnas?
  - 5.4. Kas ja milliseid kitsaskohti protsessis esines?
  - 5.5. Uuringust selgus, et ajutist tööd teinud töötutest 26% tegi tööampse sama tööandja juures, kus töötati enne töötuna arveletulekut. Seejuures 11% töötasid nii enne töötuna arveletulekut kui ka töötuse lõppemise järgselt sama tööandja juures, kus nad tegid ka tööampse. Millistel põhjustel tehakse tööampse sama tööandja juures, kus töötati enne töötuna registreerimist? Millistel põhjustel teevad töötud tööampse sama tööandja juures, kus enne töötuna arveletulekut töötati ning kuhu hiljem tagasi tööle naastakse?

- 5.6. Millistel põhjustel tehakse tööampse ilma selle eest tasu saamata?
6. Milline on tööandjate valmisolek ja huvi registreeritud töötutele tööampse pakkuda?
- 6.1. Milline on tööandjate teadlikkus töötuna arveloleku ajal tööampsude tegemise võimalusest?
- 6.2. Kas ja mil määral erineb tööampsude pakkumine registreeritud töötutele võrreldes tööampsude tegijatega, kes ei ole töötuna registreeritud?
- 6.3. Kas ja mil määral on töötuna arveloleku ajal tööampsude tegemise võimaldamine leevendanud tööandjate jaoks tööjõupuudust?
- 6.4. Mis motiveerib tööandjaid töötutele tööampse pakkuma? Millised on töötutele tööampsude pakkumisest saadavad hüved tööandja jaoks?
- 6.5. Kas ja mil määral kasutavad tööandjad töötutele tööampsude pakkumist saamaks kinnitust inimese sobivusele püsivalt tööle värbamiseks?
- 6.6. Kas ja mil määral on tööampsude pakkumine soodustanud hilisemat töötaja värbamist?
- 6.7. Kas ja mil määral on tööandjad võimaldanud tööampsude tegemist varasemalt samas ettevõttes töötanud registreeritud töötutele? Mis on selle vajaduse tinginud?

II Uurimisülesanne: AJUTISE TÖÖTAMISE MÕJUDE JA TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Mõjude ja tulemuslikkuse analüüsimiseks tuleb omavahel sünteesida Eesti Töötukassa ja CITIS-e analüüsist saadud teadmist pakkuja (registri)andmete analüüsist ja intervjuudest hangitud teadmisega, mis üheskoos annavad informatsiooni alltoodud uurimisküsimustele vastamiseks. Samuti tuleb selle uurimisülesande raames teha ettepanekuid meetme tõhustamiseks..

MÕJUD

1. Milline on töötuna arveloleku ajal ajutise töötamise mõju tööturukäitumisele?
  - 1.1. Kas ajutise töötamise võimaldamine võib olla põhjuseks, miks liigutakse hõivest töötusesse? Võrrelda varasemat töötasu ja töötuse ajal saadud sissetulekut töötuskindlustushüvitisest, töötutoetusest, töövõimetoetusest ja ajutisest töötamisest saadud tasu. Kui paljudel ajutise töö tegijatel on töötuse perioodil saadud sissetulek suurem või sama võrreldes eelneva töötasuga?
  - 1.2. Kuidas on ajutine töötamine mõjutanud erinevate sotsiaalsete rühmade (nt noored, vanemaealised, puudega, erinevas piirkonnas elavad inimesed, erinevate ametialadega inimesed, erinevate haridustasemetega inimesed) tagasilikumist tööle? Kas ja kuidas erineb tööampse teinud töötute hõivesse liikumine ja hõives püsimine võrdlusgrupi omast?
  - 1.3. Uuringust nähtus, et peale seadusemuudatust on arveloleku kestus pikenenud ning korduvalt arvelolek ei ole oluliselt muutunud, mis on vastupidine tulem sellele, mis oli seaduse muutmise eesmärgiks (kiirendada hõivesse liikumist ja vähendada korduvaid arveltulekuid)? Kuivõrd on see tingitud majanduskeskkonnast ning kuivõrd töötuna arveloleku ajal ajutise töötamise võimaldamisest?
2. Uuringust nähtus, et ajutist tööd teinud töötute hulgas oli võrreldes võrdlusrühmaga proportsionaalselt rohkem neid, kes said arveloleku ajal töötushüvitisi või -toetusi.
  - 2.1. Mis võib olla põhjuseks, et hüvitise ja toetuseta registreeritud töötute hulgas on ajutist töötamist kasutanud isikute osakaal väiksem võrreldes hüvitise ja toetuse saajatega?
  - 2.2. Miks eelistavad ajutist töötamist töötuskindlustushüvitise saajate hulgas võrdlusgrupiga võrreldes rohkem need, kellele on hüvitis määratud maksimumperioodiks ehk 360 päevaks?
3. Uuringust nähtus, et ajutiselt töötanute seas on võrreldes võrdlusgrupiga märkimisväärselt rohkem palgatoetust saanud, samas kui ajutist tööd teinud registreeritud töötute hulgas on võrreldes võrdlusrühmaga rohkem inimesi, kes ei kuulu ühtegi riskirühma. Mis seda vastuolu selgitab?
4. **Kuidas on ajutine töötamine mõjutanud töötute vaesust või vaesusriski sattumist?**

Kas ja kui palju on ajutise töö eest saadud tasu mõjutanud töötute absoluutset ja suhtelist vaesust, sh millises ulatuses mõju avaldub? Kas ajutine töötamine toob töötut väljast vaesusest töötuse perioodil?

TULEMUSLIKKUS

5. Kas ja mil määral mõjutab tööampsude tegemise aeg ja maht sihtrühma hõivesse liikumist?
  - 5.1. 45,7%-l töötamisega seotud seisunditest on esimese tööampsu tegemise hetkeks töötuna arvelolek kestnud neli ja enam kuud. Millistel põhjustel lükatakse esimese tööampsu tegemist edasi?
  - 5.2. Kõige enam tööampse tehakse töötuse perioodi teisel ja kolmandal kuul. Kas töötuse perioodi alguses tööampse teinud registreeritud töötud on jõudnud kiiremini hõivesse võrreldes töötuse perioodi hilisemas etapis tööampse teinud töötutega? Kas ja mil määral mõjutab tööampsude tegemise aega töötuse perioodi jooksul sihtrühmale: (1) määratud TKH periood, (2) määratud TKH suurus ja (3) TKH vähenemine 101. päevast? Miks on enim ajutiselt töötatud teisel ja kolmandal arveloleku kuul?
6. Uuringus ilmnes vastuolu, et ajutist tööd mitte teinud inimesed liiguvad arvelt maha kiiremini võrreldes tööampse teinud inimestega, samas on tööampsude tegemisel selgelt positiivne mõju hõivesse liikumisele. Millest on vastuolu tingitud ning milline on lõplik hinnang meetme tulemuslikkusele?
7. Kas ja milliseid süsteemi kitsaskohti esineb, mis võivad mõjutada töötajate motivatsiooni liikuda hõivest töötusesse ja tagasilikumist tööturule?
8. Kas ja milliseid süsteemi kitsaskohti esineb, mis võivad mõjutada tööandjate motivatsiooni töötutele ajutise töötamise võimaldamisel (nt tööjõukulud, puudused regulatsioonis jne)? Võimalusel tuua välja erisusi tegevusalade lõikes.
9. Uuringust ilmnes, et kõikidest kuu jooksul arvel olnud töötutest on vaadeldaval perioodil teinud ajutist tööd kuus keskmiselt ligi 3%. Kuivõrd on ajutise töötamise regulatsioon asjakohane ja sobiv, et soodustada töötute hõivesse liikumist ja tööl püsimist? Kas ja milliseid tingimusi tuleks muuta?
  - 9.1. Kuivõrd on ajutise töötamise regulatsioon asjakohane ja sobiv, et tõsta töötute sotsiaalset kaitset ning hoidnud ära nende vaesusesse langemist?
  - 9.2. Kuivõrd soodustavad ajutise töötamise tingimused koostöös töötushüvitistega (lubatud töötamise päevade arv kalendrikuus ja 24-kuulise ajavahemiku jooksul kokku ning tasu piirangud) hõivesse jõudmist ning hõives püsimist?

Uurimisprojekti eeldatav mõju / tulemuste rakendamine

Uuringu tulemusel saavad Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Eesti Töötukassa teadmise selle kohta, kas ja milliseid muudatusi on vaja teha ajutise töötamise põhimõtetes. Tulemusi saab vajadusel kasutada seaduse muutmisel. Uuringu tulemusena saavad tööandjad teavet mis võimaldab neil tulevikus paremini kaasata ajutist tööjõudu. Eesti Töötukassa, sotsiaalteadlased ja laiemalt kogu Eesti ühiskond saab uuringust teavet, kuidas mõjutab töötuse ajal ajutise töötamise võimaldamine hõivesse jõudmist. Uuringule toetudes on edaspidi võimalik läbi viia täiendavaid akadeemilisi uuringuid. Tööturul aktiivsed ning mitteaktiivsed inimesed saavad uuringu tulemusi analüüsides paremini hinnata ja vajadusel teadlikult suunata enda tööturukäitumist.

Uurimisprojekti metodoloogia

Tellijal eeldab peamiste andmeallikatena uurimisküsimustele vastamisel Eesti Töötukassa, Maksu- ja Tolliameti ning vajadusel Äriregistri registriandmete kasutamist. Pakkujal tuleb uuringus kasutatavate andmete kättesaadavuse ja maksumuse osas konsulteerida Statistikaametiga ning arvestada sellega uuringueelarve ja pakkumuse koostamisel. Pakkujal tuleb arvestada võimalike aja- ja rahaliste ressursidega, mis andmete saamisega kaasnevad. Kui andmete saamisega kaasnevad kulud, tuleb need tasuda pakkujal. Juhul, kui asjakohaste (registri)andmete saamine pole objektiivsetel põhjustel võimalik (andmekaitse inspeksioon või muu asutus ei anna nõusolekut), tuleb läbi viia küsitlus tööampse teinud töötute ja võrdlusrühma hulgas või kasutada muud uurimismetodoloogiat, et saavutada uurimisülesandes seatud eesmärgid ja leida vastused uurimisküsimustele.

Juhul kui taotleja nägemuse kohaselt tuleks uuringus kasutada andmeid, mille töötlemiseks on vajalik teadusuuringu loa taotlemine andmekaitse inspeksioonilt (edaspidi AKI), siis koostab taotluse AKI-le taotleja, seda täiendab vajadusel ning selle esitab AKI-le tellija. Taotluse ajakavas peab arvestama sellega, et AKI-lt teadusuuringu loa saamiseks kulub alates taotluse esitamisest vähemalt 30 päeva,

lisaküsimuste tekkimisel ka kauem. Lisaks võib olla vajalik eetikakomitee menetluse läbimine. Töövõtjal tuleb tööde ajakavas arvestada nimetatud lubade taotlemisele ja menetlusele kuluva ajaga.

Arvestades eesmärki saada süvapilk meetme kasutamise, meetme puuduste ja selle arendamise võimaluste kohta, tuleb pakkujal: (1) analüüsida asjakohaseid (registri)andmeid ja (2) viia läbi intervjuud sihtrühmadega. Intervjuerida tuleb vähemalt kolme sihtrühma: (1) tööpse teinud töötuid, kellest vähemalt 4 inimest on teinud tööpse sama tööandja juures, kus enne töötuna arvelolekut töötati ning vähemalt 4 inimest, kes on teinud tööpse, aga pole selle eest tasu saanud; (2) võrdlusrühma (tööpse mitte teinud töötuid) ning (3) tööandjaid, kellest vähemalt pooled on tööpse sihtrühmale pakkunud. Juhul, kui pakkuja leiab, et on vajalik täiendavate sihtrühmade (nt töötukassa esindajate) intervjuerimine, siis tuleb pakkujal need välja tuua ja põhjendada. Pakkujal tuleb selgitada ja põhjendada ka intervjuerimise meetodi(te) valikut ja andmeanalüüsi põhivõtteid. Lõplikud valikud intervjueritavate osas lepatakse kokku Eesti Töötukassa ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga. Uurimisülesande teostamise kavas tuleb pakkujal selgitada, milliste rühmade esindajaid plaanitakse intervjuerida ja tuua välja intervjueritavate minimaalne arv koos nende valikute põhjendusega.

Kõikide uurimisülesannete teostamise kavad peavad sisaldavad järgmist⁶:

- täpsemad uurimisküsimused;
- andmed ja allikad, mida kasutatakse;
- andmekogumise meetodid;
- analüüsimeetodid / analüüsi põhivõtted.

Uuringu lõplik metoodika, sh intervjuude kavad kooskõlastatakse tellijaga pärast lepingu sõlmimist. Uuringu aruanne koostatakse korrektses eesti keeles, uuringu lühikokkuvõtte peamistest tulemustest ka inglise keeles. Aruanne ja ingliskeelne lühikokkuvõtte on keeleliselt toimetatud. Pakkumus peab hõlmama lõpparuande struktuuri esialgset kirjeldust.

Kuidas vastab uurimisprojekt T&A tegevuse tunnustele (on uudne, loominguine, ettemääratu tulemusega, süstemaatiline, ülekantav ja/või korratav)

– **Uudne.** Varem ei ole Eestis uuritud seda, kas nn tööpseud täidavad neile pandud eesmärgid, rääkimata ettepanekute tegemisest olemasoleva regulatsiooni täiustamiseks.

– **Loominguine.** Uurimisküsimusi ja metodoloogilisi valikuid tuleb pakkujal täiendada ja selgitada vastavalt tema visioonile selle kohta, kuidas on kõige mõistlikum uurimisülesannetele vastuseid otsida. Tellija näeb, et kombineerida tuleb kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Tellija on valmis selleks, et metodoloogilised valikud teisenevad mõnel määral uuringu käigus, uue teadmise lisandudes.

– **Ettemääratu tulemusega.** Tellija ei oska ette näha, millised on uuringu tulemused, kas registreeritud töötud on uue võimaluse vastu võtnud, millisel määral ning mis on tänased takistused tööpseud kasutamisele. Töö tulemused on väga vajalikud ja põnevad poliitikakujundajale – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja poliitika rakendajale – töötukassale, meetme edasiarendamiseks.

– **Süstemaatiline.** Kõik metodoloogilised valikud kirjeldatakse, põhjendatakse ja talletatakse raportites. Need peavad olema omavahel kooskõlas ja sisaldama viiteid akadeemilistele allikatele. Järgmine uurimise etapp ehitatakse eelnevaga kogutud informatsiooni peale.

– **Ülekantav ja/või korratav.** Kuna metodoloogilised valikud on kirjeldatud, on uuring korratav. Tulemused on, kui mitte otse ülekantavad teistele riikidele, siis kindlasti informeerivad teiste riikide poliitikakujundajatele, kes loovad oma riigis sarnast regulatsiooni nagu Eestis on loodud. Eesti arengud võivad olla väärt õppetunniks välisriikidele.

Pakkujal tuleb esitada

1. Pakkuja arusaam uuringu eesmärgist ja sisust (k.a lõpparuande struktuuri esialgne kirjeldus).
2. Kõigi uurimisülesannete teostamise kava, mis sisaldab järgnevat:

⁶ Tellija on teadlik sellest, et teadusprojekti puhul võivad nimetatud punktid osaliselt projekti käigus teiseneda, sest lisanduvad uued teadmised. Muudatused tuleb kooskõlastada tellijaga.

- täpsemad uurimisküsimused;
  - andmed ja allikad, mida kasutatakse;
  - andmekogumise meetodid;
  - analüüsimeetodid;
  - uurimiseetilised väljakutsed ja nende lahendamise plaan, sh eetikakomitee ja AKI lubade vajalikkus.⁷
3. Detailne aja- ja tegevuskava koos vastutajatega (kava peab sisaldama olulisemaid koosolekuid tellijaga ning nende teemasid).
  4. Uurimisrühma / konsortsiumi pädevused ja selle liikmete rollide kirjeldus, CVd.
  5. Võimalike riskide kaardistus ning nende vältimise ja/või maandamise plaan koos vastutajatega.
  6. Uuringu eelarve peamiste kululiikide lõikes.
  7. Kui pakkuja kavatseb teenuse osutamiseks kasutada koostööpartnereid, esitab ta pakkumuses nende esindajate kinnituskirjad projekti täitmises osalemise kohta (vabas vormis allkirjastatud dokument).

Projekti orienteeriv ajakava

Uuringu lõpparuande esitamise tähtajaks on 43 nädalat peale lepingu sõlmimist. Pakkuja koostab uuringu läbiviimise täpse ajakava ja esitab selle tellijale koos pakkumusega. Allpool on toodud tellija üldised ootused ajakavale.

Eduka pakkuja ja tellija vahel toimuvad kohtumised, mille käigus annab edukas pakkuja ülevaate teostatud töödest ning saavutatud vahetulemustest, tellija kooskõlastab eduka pakkuja tööde vahetulemused ning esitab vajadusel täiendavaid suuniseid. Ajakava sisaldab vähemalt järgmisi etappe:

1. Avakoosolek toimub nädal peale lepingu sõlmimist, kus edukas pakkuja tutvustab uuringu teostajaid ning tellija omapoolset uurimisrühma. Tellija selgitab lähteülesannet ja ootusi lähteülesandele ning edukas pakkuja tutvustab uuringu läbiviimise meetodikat.
2. Vahearuarande esitamine toimub hiljemalt 30 nädalal pärast lepingu sõlmimist. Vahearuaranne peab sisaldama: 1) töötukassa ja CITIS-e uuringut täiendavat registriandmete analüüsi; 2) esmaseid kvalitatiivanalüüsi tulemusi. Sellele järgneb vahekoosolek, kus edukas tellija tutvustab vahearuarande tulemusi ning vajadusel arutatakse tekkinud probleeme. Pärast vahearuarande vastuvõtmist toimub esimene väljamakse 45% projekti eelarvest.
3. Lõpparuande üleandmine toimub mitte hiljem kui 39 nädalal pärast lepingu sõlmimist ning lõpparuande arutelu toimub mitte hiljem kui 41 nädalal pärast lepingu sõlmimist. Lõpparuanne peab sisaldama: 1) töötukassa ja CITIS-e uuringut täiendavat registriandmete analüüsi; 2) kvalitatiivanalüüsi kolme sihtrühmaga; 3) hinnangut ajutise töötamise mõjude ja tulemuslikkuse kohta perioodil 1. september 2020 kuni 30. aprill 2022 ning ettepanekuid ajutise töötamise tõhustamiseks. Edukas pakkuja tutvustab tellijale uuringu lõpparuannet. Tellija esitab vajadusel omapoolsed märkused ja ettepanekud lõpparuandele ning otsustab selle heakskiitmise. Lõpparuandesse paranduste ja muudatuste sisseviimine toimub 39-43 nädalal.
4. Lõplikult valmis lõpparuande (pakkuja on lõpparuandesse sisse viinud vajalikud parandused ja muudatused) üleandmine toimub mitte hiljem kui 43 nädalal pärast lepingu sõlmimist. Edukas pakkuja esitab uuringutulemuste korrektselt vormistatud ja keeleliselt toimetatud lõpparuande ja lühikokkuvõtte, mis esitatakse elektrooniliselt muudetavas (soovitavalt .doc või .odf) ja mittemuudetavas (soovitavalt .pdf) formaadis. Pärast lõpparuande vastuvõtmist toimub teine väljamakse 45% projekti eelarvest.

⁷ Pakkumuses tuleb välja tuua, kas ja mis põhjustel on eetikakomitee ja/või AKI luba uuringu läbiviimiseks vajalik.

5. Lõpparuande tutvustamine 2 nädala jooksul pärast tellija poolt lõpparuande vastuvõtmist: uuringu tulemuste presenteerimine kuni kahel korral. Pärast uuringu tulemuste presenteerimist toimub viimane väljamakse - 10% projekti eelarvest.

Pakkuja peab kinni pidama ajakavas märgitud vahearuande ja lõpparuande tähtaegadest. Pakkuja esitab koosolekute materjalid tellijale digitaalsel kujul vähemalt 5 tööpäeva enne koosoleku toimumist.

Tellija ootab, et pakkuja lisaks ajakavva täiendavaid arutelusid tellija ja uuringu juhtrühmaga.

Kuidas on projektist tulenev kasu laiem kui üksnes hankija enda tegevuse läbiviimiseks (nt tulemused publitseeritakse ja/või tulemusi kasutatakse mitme organisatsiooni töö parandamiseks)?

Uuringu tulemused annavad nii poliitikakujundajatele, töötukassale kui tööturu osapooltele (sotsiaalpartneritele) teadmise, kuidas ajutine töötamine on rakendunud ja kuidas seda meedet saab tõhustada.

Töötukassa üks strateegiline eesmärk on töötuse vähendamine ja töötuse kestuse lühendamine ning hõives püsimise toetamine, mistõttu on töötukassa jaoks oluline, et tööotsijad liiguksid võimalikult kiiresti sobivale ja väärtuslikule tööle. Uuringu tulemused võimaldavad nii töötukassal kui Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil paremini planeerida edasise tegevusi töötute toimetuleku ja hõivesse liikumise toetamiseks, mis vastaks paremini konkreetse sihtrühma vajadustele. See omakorda tagab, et inimesed ei jää liiga pikalt tööturult eemale, ennetab pikaajalise töötuse teket ja vaesusesse sattumist.

Uuringu tulemused võimaldavad ajutise tööjõu vajadusega tööandjatel optimeerida ajutise tööjõu värbamist. Likvideerides ajutisi puudujääke tööjõus väldivad ettevõtted probleeme igapäevases äritegevuses ja suudavad paremini planeerida enda edasist tegevust.

Töötud saavad uuringule tuginedes teha andmepõhiseid otsuseid enda olukorra ja tulevase sissetuleku parandamiseks. Seeläbi saavad uuringu tulemustest kasu kõik tööturu osapooled ning siseriiklik majandus laiemalt.

Uuringu tulemused (sh eesti-, ja ingliskeelsed kokkuvõtted) avaldatakse vähemalt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehel.

Nõuded uurimisrühmale

Pakkuja omab töö teostamiseks vähemalt kolmeliikmelist uurimisrühma. Pakkuja uurimisrühma peavad **minimaalselt** kuuluma:

- **projektijuht**, kellel on konkursi algamise kuupäevale eelnenud viie aasta jooksul kahe konkursiobjektiga sarnase uurimisprojekti juhtimise kogemus;
- vähemalt üks **analüütik**, kellel on sotsiaalteadustes vähemalt magistrikraad ning konkursi algamise kuupäevale eelnenud viie aasta jooksul vähemalt kahe metodoloogiliselt sarnase uuringu läbiviimise kogemus.
- tööturu ekspert, kellel on sotsiaalteadustest vähemalt magistrikraad ning tööturu (eelduslikult tööhõive) valdkonnas põhjalikud teadmised ja kogemused, mida tõendab ka temaatiliste publikatsioonide avaldamine viimasel viiel aastal.
- Vähemalt üks uurimismeeskonna liige peab olema käsitletav teadlasena teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse ja/või Frascati manuaali mõistes⁸. See tähendab, ta peab omama varasemat kogemust vähemalt 3 (kolm) teadus- ja arendusprojektide läbiviimisel teadus- ja arendustegevus teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse mõistes ning kes on avaldatud vähemalt 3 (kolm) ETIS-e publikatsiooni klassifikatsiooni järgi 1.1, 1.2 ja 3.1 publikatsiooni.

Kui pakkuja hõlmab uurimisrühma **lisapädevustega** liikmeid, siis peab ta ka põhjendama nende kaasamise vajalikkust. Lisapädevusi võetakse arvesse pakkumuse hindamisel. Kui uurimisrühmas

⁸ https://read.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/frascati-manual-2015_9789264239012-en#page11
<https://www.riigiteataja.ee/akt/128062012012>

on kõrgetasemeliste⁹ asjakohastel teemadel kirjutatud **teaduspublikatsioonidega** liikmeid, võetakse sedagi arvesse pakkumuse hindamisel. Pakkuja esitab uurimisrühma liikmete CV-d koos rollide kirjeldusega. Pakkuja on kohustatud kasutama lepingu täitmisel pakkumuses nimetatud uurimisrühma liikmeid või tellija eelneval nõusolekul spetsialiste, kellel on vähemalt samaväärne kvalifikatsioon ja kogemused.

Uurimisprojekti rahaline maht ja eelarve jaotus

Uuringu eeldatav maksumus on 60 000 eurot (hind ilma käibemaksuta).

---

⁹ Eelkõige lähevad arvesse ETIS-e 1.1, 1.2, 2.1 ja 3.1 publikatsioonid.